

PAPP LAJOS:

Énekünk messze hallik a vízen

A halászok mind koránkelők. A hűvös széllel együtt szállnak a vízre még hajnal előtt és dermedt tükrét a csónaknak, a víznek, az égnek egyszerre megtörlik az evezők.

A városból jöttem én ide. Gépek dobogása visszhangzik most is a fűlemben.

S. hogy jöttem, egyre rövidült az út, mely a városból elvezet ideig valahol bennem.

A lámpákat eloltják mindenütt ilyenkor. A szemekben szikrázva gyűl ki a nappal. A hálók megmerülnek. Aztán megtelnek zajjal. Megtelnek

csapdosó sugarakkal.

Mint könyvek préselt virágaikat őrztem sokáig emléket tágas jószágú mezőkre. Az aszfalt szürke ott és a virág cserépkben terem. Csodálkozással ne bántsatok! A szeretet fog össze minket és őriz erős, közös türelem.

A halászok mind koránkelők. Vállaikat egymáshoz vetik a parton s erejüket hatalmas hálókra fonják. Ez a háló emeli ki minden hajnalon a márványkék vízekből a reggelt. asszonyaik S mint a Napot az ég, asszonyaik véresen és büszkén megszülnek majd a gyermeket. A másféle embert.

Nekem, Kisdiák koromban — Zágon István:

Így ugrattak be — az irodalomba

Juhász Gyula 1919. január 23-án színikritikát írt a Szegedi Naplóba és melegen üdvözölte egy új helyi drámaíró jelentését. Az új helyi szerző Zágon István volt, akoriban a Napló színházi kritikusa. Szegedről indult, mint annyi magyar író, az ő pályatársa is. Volt — tanult szakmájának megfelelően — mérnök, volt színházigazgató fővárosi napilap színikritikusa a Belvárosi Színház dramaturga, de legfőként: színművész. Filmjére, a *Hypólit* a lakájra mindenkori emlékezik hiszen a szellemes, nevetető stori olyan nagy színészek keltek előre, mint Csontos Gyula és Kabos Gyula. Humoros írásai ma is fűlhangzanak a Vidám Színpadon, a rádióban sőt a televízióban is.

Megkértem a közelmúltban Zágon Istvánt, adjon néhány fölvilágosítást a szegedi nagyokkal — Juhász Gyulával és Móra Ferencel — kapcsolatos emlékei köréből. Egy levéllel válaszolt. Amit írt, nemcsak saját írói indulására jellemző és irodalomtörténeti értékű hanem fontos a szegedi klasszikusok szempontjából is. Közérdekű, nem tehetem tehát el leveleldobozomba; úgy érzem, kötelességem legalább néhány részletet a nyilvánosság elé tárni.

Péter László

Hogy mennyire oktondi, az a továbbiakból — gondolom — hamarosan ki fog derülni. Úgy kezdődött az egész, hogy 1917 közepén, mint harcot ért járt és kissé megviselt egészségű tartalékos főhadnagy, hazakerült a szegedi pionír-zászlóaljhoz és Ferkó bácsi szerzett nekem alberteti szobát a Szegedi Napló házában, bizonyos Szerén kisasszonynál, aki abban az időben a Napló egy személyből álló kiadóhivatalát képezte. Úgy emlékszem: a szobáért nem fizettem valami sokat, de érzésem szerint bármilyen árt megadtam volna, csak hogy esténként beszélgethessék azokba a varázslatosan nyomdafesték-filátú Szent Helyiségekbe, ahol Móra Ferenc vergóniája füstölgött és aludt ki huszontötzben egy-egy készülő vezércikk felett, és ahová Juhász Gyula is bejárogatott, mint a vetélytárs Délmagyarország munkatársa ugyan, de mint — ettől függetlenül — Ferkó bácsi barátja, sőt, mi több: pajtása is.

Mert a pajtás néha közelebbi, vagy mondjuk: közvetlenebb kapcsolatot jelentő kifejezés, mint a barát.

Egyik este Gyula bácsi új cipőben jött be a szobába. Ezt onnan lehetett megállapítani, hogy a cipő istentelenül nyirkogott. Ferkó bácsi csodálkozva vette ki a szájából a vergóniát.

— Mi az, Gyulám? Nincs a cipőd kifizetve?

— A! Fenét! Dehogyan nincs! Mégis nyirkog!

— Már pedig — vélte rendkívül beavatottnak látszó arccal Ferkó bácsi —, az ilyesminek igazán egyszerű orvossága van. Olajos papírra kell állítani.

— Mit?

— A cipőt. Ha nyirkog. Este, amikor leveted, állítsd az ágyad mellé, olajos papírra.

Ez volt a jelenet első része. A második rész másnap este játszódott le, ugyancsak a szerkesztőségben. Gyula bácsi — ha ez ugyan elképzelhető — még nyirkosabb cipőben óvakodott be az ajtón.

— Mi az, Gyulám? — érdeklődött Ferkó bácsi.

— Hogyhogya mi az? — mérgelődött Gyula bácsi. — Nem hallod? Nyirkog, mint a fene!

— Megcsináltad, amit ajánlottam?

— Hogyne!

— Este, amikor levetted, olajos papírra állítottad?

— Igen!

— Ott állt az ágyad mellett, olajos papíron?

Borsi Darázs József:

A gyümölcsstelen

A kályhameleg még ki-vántatta magát, de ha nyílt az ajtó, a beszökő szellő már földszagokat hozott. A szikrázó napfényben gyémántcsillóságú cseppek szikráztak az eresz jégcsapjain. Langyos lehetévével ígérkezett tavasz-ingatta a tavalyról otffejlett hajnalkaszárakat, de a háztetőn tollászó gálambok még a kémény tövébe húzódtak.

A nyitott ajtó konyha belsejében edények csörögtek. A mosogatószékét asszonyok vették körül, komatálát küldték, akik ebéd utánra átszaladtak segíteni és csivitelve pletykáltak. Időnként nagy lélekzetet vettek és beszéltek, beszéltek fáradhatatlanul.

Egyetlen pillanatra csend állt be és valahonnan a belső szobák felől, mintha cse-csemősírás hallatszott volna.

A ház nyitott folyosóján hórihorgas, sovány nő tett-

vett, mintha csontváz mozgott volna a bordóvörös tréningruhában. Felhúzott masinaként járt-kelt. Tétova pillantásaiban ijeszítő nyugtalanság repdesett.

Az asszonyok észrevették, egyikőjük a tenyeréből tölcseért formált és olvadákony hangon fuvlózott:

— Krisztina, Krisztinka!

Az »égimeszelő« felkapta papírcsavarékkal borított fejét. Kezével legyintett egyet, aztán rakosgalódtott tovább.

Az asszonyok összenéztek. Cinkosan nevettek. Hárman voltak: 1 két formás, enyhén öszülő és egy igen-igen gömbölyű fiatal. A gömbölyű könyökével megcélozta a szomszédját és gödrös állával a sovány nő felé mutatva, egyet hunyorított. Fél-szemmel mind a hárman a tréningruhásra figyeltek.

Megint hallatszott a cse-csemősírás, aztán, mintha ezüstcsengő szólalt volna meg, fiatal nő hangja szállt:

— Krisztina, Krisztinkám! Krisztina megmozdult. Az asszonyok jelentősen összenéztek. Ajtó csapódott, aztán feltárult egy ablak.

Mintha olvadt arany ömlött volna be rajta. Az iménti hang csicseregte.

— Édes Krisztinám, segíts nekem. Szeretnék az ablakhoz menni!

Es nem sokára szöke hajó, valószínűtlenül fiatal asszony hajolt ki az ablakon, alakján végigmölyt az árado fény. Pongyoláján kirajzolódt a mellvonala és egyszerre édes tejszaga lett a ragyogásnak, a csendnek.

— Áá! — sikkantott egy kisgyermekhang. A fiatal nő becsapta az ablakot és újra csend lett.

Krisztina kiviharzott a folyosóra. A szomszédház te-tején gerlek ingerkedtek. Egyik a nyakát nyújtogatva mörkálta magát, folyton búgta: »Megtűlték, megtűlték!«

Krisztina ideges nyugtalansággal figyelte a gerleket. Az asszonyok is erősen megjelentek a konyhaajtóban. A gömbölyű szólalt meg: — Valóságos tavasz van!

Odabent az iménti cse-csemőhang ismét megnyikkant.

Krisztina nem várta, hogy szólítsák. Eltűnt az ajtó mögött. A kis emberke mocorgott a fekhelyén. Az anyja ágya üresen állt. A belső szoba felől halk sügdölözés hallatszott. A fiatalasszony hangja gyűgyögte: — Ne, még ne!

Férfihang brummogta:

— Csak a válladat!

Aztán csend lett, csak a gerlek nevettek, »megtűlték« ztek.

Krisztina állt az emberke mözökosara előtt. A kisgyerekek szája belecuppogott a levegőbe. Az asszonyok terefereltek. A gerlek tovább hangoskodtak, és a belsőszoba felől férfimorgás, csiklandós asszonynevetés hangjai szálltak. Krisztina nézte az öccse és a kis sógorasszonya szerelmének gyümölcsét: a pufók arcú, szájazélét nyalagató párnapos emberket.

Nem ludni, meddig tartott a csend, meddig nevetgéltek az ajtó mögött és mennyit beszélgettek az asszonyok, de Krisztina emlékezetében felvillantak a régi képek.

— Itt hagytak —, sírta és rázkódva, könny nélkül zokogott. A gerlek künn csúfondárosan nevettek, aztán elhallgattak. Fekete felhők úsztak elő. A szél megrázta az ablakokat és felsírt a cse-csemő.

— Manya! Manya! — kiáltott sürgetőleg Krisztina. Senki sem mozdult. A tél tovább zörgette most már az ajtókat is. A konyhaajtó nagy csattanással bevágódott. A folyosó néptelen lett. A kisgyermek most már sírt, ahogyan a torkán kifért.

— Manya! Manya! — mondta még sürgetőbben Krisztina.

Semmi válasz.

Krisztina körülpillantott. Az ablakban púderpamac, tükrök, kombiné, az ágyon rózsaszínű hálóing, uszályos. Az asztalon édességedoboz, kettéharapott mignon, pufók arcú műanyagbaba, törülköző, csipkés női nadrág, egy férfikalap, mellette tarka sál és a padlón egy kifordított erszény.

A szomszéd kisszobában, Krisztina szobájában mértani pontossággal minden a helyén volt.

A kicsi már ordított, mint egy sziréna. Cumi sehoh.

Egy pillanatra csend.

Krisztina felkapta a gyermeket. A karja a melléhez ütődött. Hirtelen elhatározással felhúzta a tréningruháját és emelte ki fonnyadt emléjét.

A sógorasszony sugárzón libegett be. Kisfiát ijedten kapta ki Krisztina karjaiból és duzzadó emléjéhez szorította. A gyermek szuszogva szopni kezdett.

Krisztina kisompolygott a folyosóra. Az ég egészen beborult és sűrűn esni kezdett a hó.

— Micsoda idő! — mondta valaki a konyhában melegedő, trécselő asszonyok közül.

Senki sem hallotta, hogy Krisztina egész testében rázkódva, hangosan zokogott.

KELEMEN JÁNOS:

VÁROSOM

Idegen voltam én sokáig e földön, mely othon adott, ahonnan nézte ifjúságom a holdat, csillagot, napot.

Idegen volt a fojtó aszfalt s a földes utcák sora is, a földhöz ragadt régi templom, a lusta léptű szöke víz.

S a népek idegenek voltak — fejkendős, kötös nénikék, akiknek nem felhő vagy pára: babonák kútja még az ég.

Nem értettem őt, ki e város embertégláinak makacs és ősi kötőanyaga: hogy epe mért forr benne, dac?

És mégis egy vagyok hazámmal, ősiem, testvérem ez a nép. Tudom fölük, kik engem idéznek e táj, e föld emlékei.

turistáktól, kik átsuhantak, szavaimból izlelem meg e sűrű súlyos illatú izzadság-páras földeket.

Tudom fölük: míg messze vágytat tenger vonzott, s a végtelen — idegen a tájnak: a harcnak s magamnak voltam idegen,

mert ő, a paraszt, ki habarcsa a városok tégláinak, (s öregje még e földhöz húzó százados templomhoz ragadt).

napot rajzolja háza ormán belém mindent ő áldott, hogy szeressem a jobbat, a munkát a napot, holdat, csillagot,

Egyszóval: így ugrattak be engem az irodalomba.